

Mülteci çocukların durumu ve uluslar arası standartlar

Prof. Dr. Ahmet Ergin
Pamukkale Üniversitesi

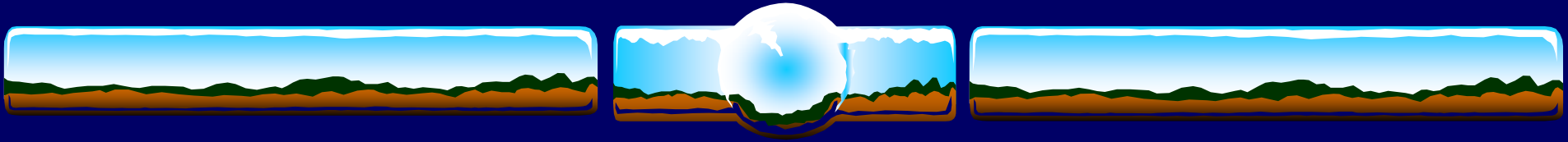
Tahminen!

**Türkiye'de Suriyeli
mülteci sayısı: 2,5-3
milyon....**

**Suriye dışı mülteci
250 bin**

**Suriyeli çocuk
mültecilerin: 1,5
milyon....**

**Suriye dışı çocuk
mültecilerin: 150
bin....**

Mülteci çocuklar hakkında uluslararası standartları belirleyen belgeler

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)
- ~~Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair BM (Cenevre) Sözleşmesi (1951) ve New York ek protokolü (1967)~~
- **Çocuk Haklarına dair Sözleşme (1989)**
  - Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (1966),
  - Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966),
  - Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) (1979),
  - ILO Sözleşme No.182 Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması için Yasaklama ve Acil Eylem Sözleşmesi (1999) ve
  - Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması Sözleşmesi (2007)

Cenevre

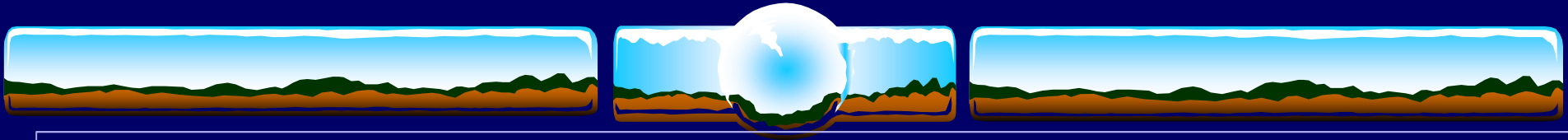
- Geri dö
- çocukla
- mül
- mül
- huku
- açısı
- mül
- kend
- olma

Türkiye bu sözleşmeyi “coğrafi sınırlama” ile imzalamıştır.

- Türkiye Avrupa'nın siyasi sınırları dışından iltica amaçlı gelen kişilere
  - “daimi bir ikamet ülkesi” değildir.
  - uluslararası koruma başvurusunda “şartlı mülteci” statüsü verilmekte
  - “olumlu” sonuçlananlar 3. ülkelere yerleştirilmekte.

967)

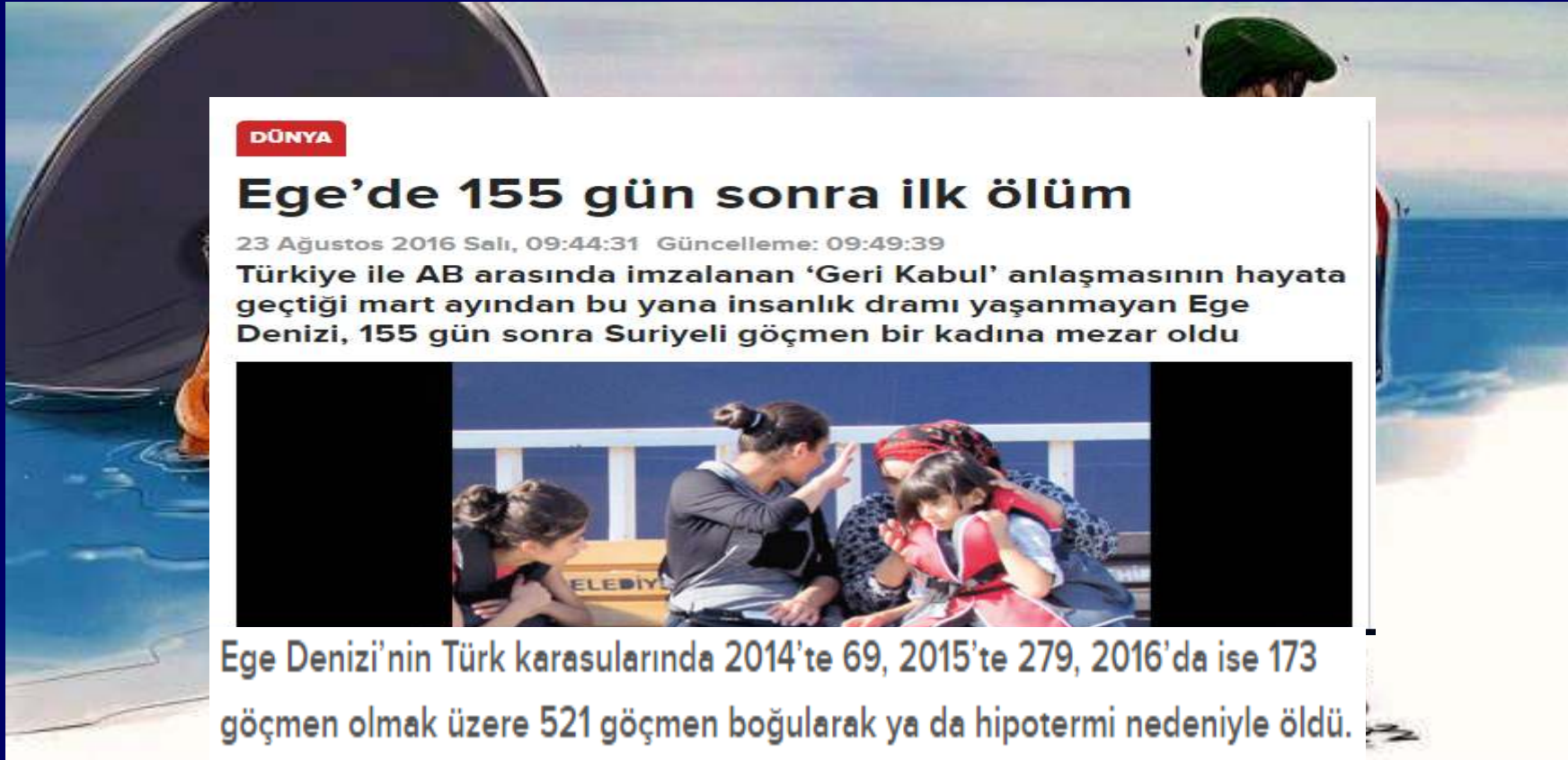
da

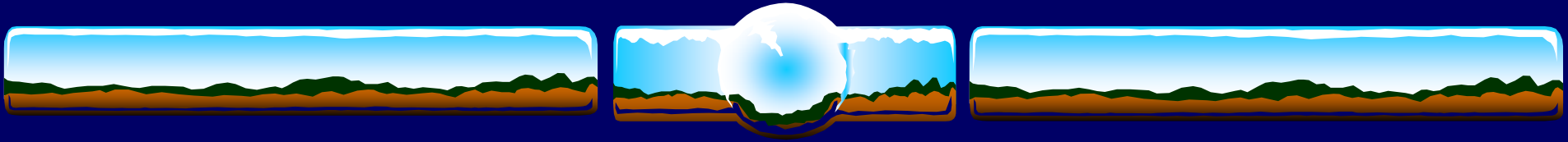

Bu sınırlamanın: Türkiye'deki Avrupa dışı gelen mülteci çocuklara sağlanacak hizmetleri engelleme olasılığı vardır!

- Türk hukuku açısından 2011 yılı başlangıç kabul edilerek yaklaşık Suriyeli çocuk mültecinin durumu “geçici koruma” statüsü ile iyileştirilmiştir.
- Suriye dışı mülteci çocuğun durumunda iyileştirme yok.

Sadece, Avrupa Birliği ile imzalanan geri kabul anlaşması (2013) bu çocukların Ege Denizinde ölümlerini azaltmıştır.

Cenevre Sözleşmesi (1951) ve ek protokolündeki (1967) “coğrafi” kısıtlılığın diğer uluslararası anlaşmalar ile aşılması yoluna gidilmelidir!

Çocuk Haklarına dair Sözleşme*

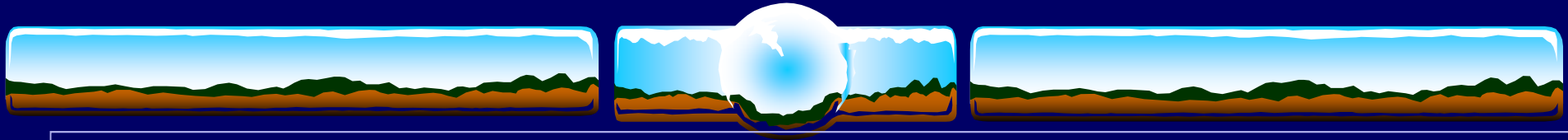
- 18 yaşından küçük (doldurmamış) her kişi çocuktur.

•“Haklar üçgeni”

- çocuğun yüksek yararı
- ayrım yapılmaması
- çocuğun katılım hakkı

çocuğun yaşaması ve gelişmesi (6. madde)”

*17., 29. ve 30. maddelerine çekince ile 1990’da kabul edilmiştir.

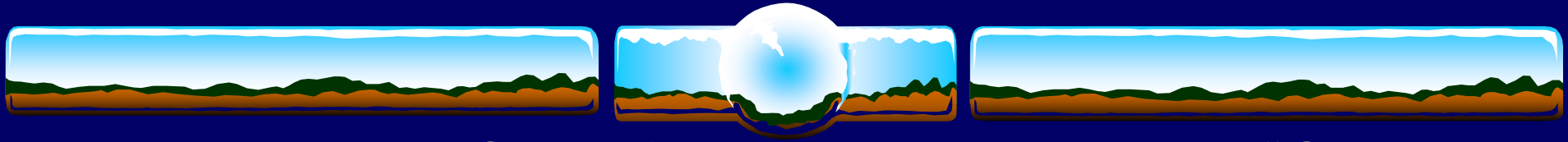

- 1) her koşulda çocuğun yüksek yararının gözetilmesi;
- 2) hiçbir şekilde ayrımcılık yapılmaması;
- 3) katılım hakkı: çocuğun kendiyle ilgili kararlara katılması, düşünce ve ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkını kullanabilmesi;
- 4) çocuğa bir vatandaşlık sahibi olma hakkının sağlanması;
- 5) ekonomik, sosyal ve kültürel hakların sağlanması: özellikle eğitimde mülteci çocuklara ülkenin vatandaşı olan çocuklar ile aynı imkanların sunulması;
- 6) sağlık hakkı: sağlık hizmet kullanım hakkının güvence altına alınması, ana-çocuk sağlığına ve koruyucu sağlık hizmetlerine özellikle dikkat edilmesi, sağlığın sosyal belirleyicileri olan güvenlik (istismardan korunma), beslenme, barınma, sanitasyon, gelir, çocuk işçiliğinin sonlandırılması ve eğitim gereksiniminin karşılanması;
- 7) hukuki süreçlerde çocuklara yaşlarına uygun biçimde davranılması;
- 8) zorunlu göç (refakatsiz çocuklar) ya da mülteci işlemleri ile ilgili süreçlerde aile birliğinin korunması veya yeniden kurulması;
- 9) sığınma/iltica hakkı;
- 10) çocukların uluslararası alanda sömürülerinin önlenmesi: uluslararası alanda çocuk ticaretinin önlenmesi ve çocukların emek, fiziksel ya da cinsel sömürüsünün engellenmesi

- Avrupa ülkeleri dışından gelenler → “şartlı mülteci”.
- “refakatsiz çocuklar” hariç çocuklara özgü hükümler yok.
- 89. maddesi hakları tanımlamakta.
  - “ilköğretim ve ortaöğretim hizmetlerinden faydalanacağı” ,
  - “ihtiyaç sahibi olanların, sosyal yardım ve hizmetlere erişimlerinin sağlanabileceği” ,
  - “Herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayanların...Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tabi olduğu” ,
  - “uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için başvurabileceği”.
- Ayrıca, 91. maddede “geçici koruma” konusu açıklanmaktadır.

91. maddeye istinaden, Suriye'den gelen mültecilere “Geçici Koruma Yönetmeliği” (2014) kapsamında 2011 yılından itibaren “geçici koruma” sağlanmıştır.

•Yönetmeliğe göre, “Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler”

- AFAD koordinasyonunda
- İllerde Valiler sorumlu

•AFAD “Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Genelgesi” (2014)

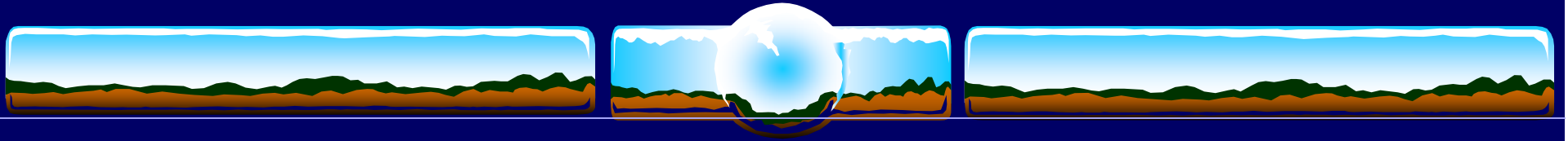
•Sağlık Bakanlığı “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Yönergesi” (2015)

Hukuksal açıdan:

- kayıtlarının düzenli tutulabildiği,
- yeterli personel ve teknik altyapının sağlandığı,
- sağlık personelinin mevzuat konusunda yeterince bilgilendirilebildiği,
- dil sorununun ücretsiz tercümanlar aracılığı ile çözülebildiği ve

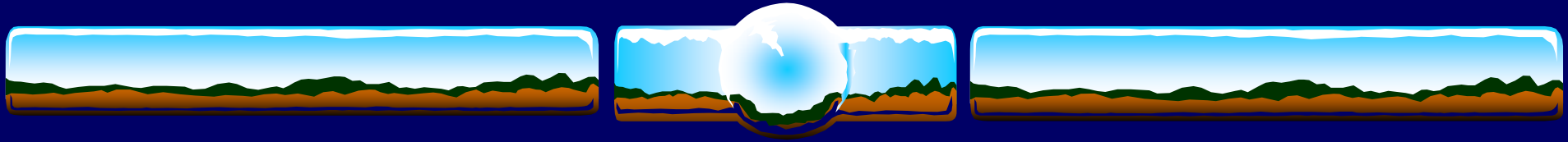
• Suriyeli mülteci çocukların ülkemiz çocuklarına benzer düzeyde sağlık hizmetlerinden faydalanabildikleri söylenebilir.

Türkiye'deki mülteci çocukların durumu:

- 1) Suriyeli mülteci çocukların sayıca en büyük gurup,
- 2) Türk hukuku açısından “geçici koruma” altındakiler olarak tanımlansalar da bu statünün ileride “kalıcı” hale geleceğine dair birçok emare,
- 3) diğer ülkelerden gelen mülteci çocuklar hakkında çok az bilgi.

Suriyeli mülteci çocuklar üzerine yoğunlaşmıştır.

Yaşam koşulları ve sağlık hizmet kullanımları

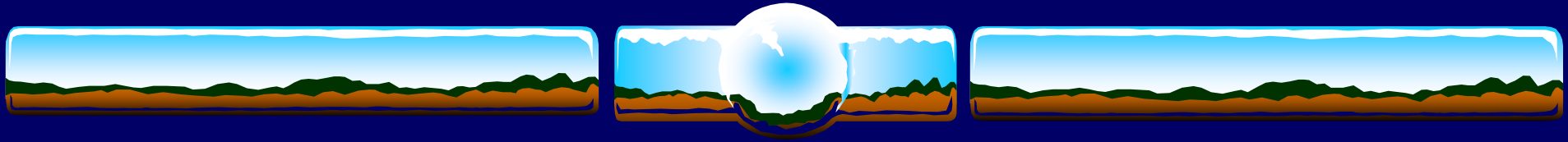
- Suriyeli mülteci çocukların yaşam koşulları erişkinlerin yaşam koşulları ile sıkı şekilde ilintilidir.

- Kamplarda yaşayan Suriyelilerin sağlık hizmetleri Suriyeli mültecilerin %85-90'nı kamp dışında yaşamaktadır.Sadece kampı eğitimi içeren değerlendirmeler yanıltıcı olabilir. büyük oranda sorunsuz

Kamp dışındakiler: Barınma

- Birkaç aile bir evde kentlerin yoksul mahallelerinde.
- Kent merkezlerinde parklarda, meydanlarda, evsiz konumunda.
- Kalınan mekanlarda tuvalet, banyo, mutfak, ev eşyaları, ısınma yetersiz.

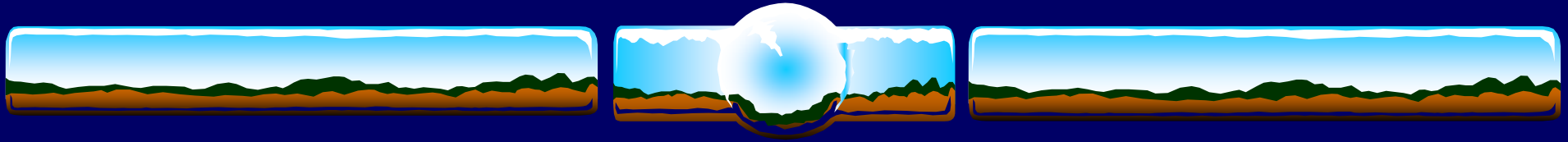

Beslenme

- Günde tek öğün karbonhidrat ağırlıklı
- Mutfak araç gereçleri yetersiz ve yemek pişirme olanakları sınırlı.
- İzmir'de yapılan bir çalışmada yemekler maddi koşullara göre etraftaki lokanta ve marketlerden alındığı rapor edilmiş.
- Komşular da yemek desteğinde bulunmaktalar.

Sanitasyon

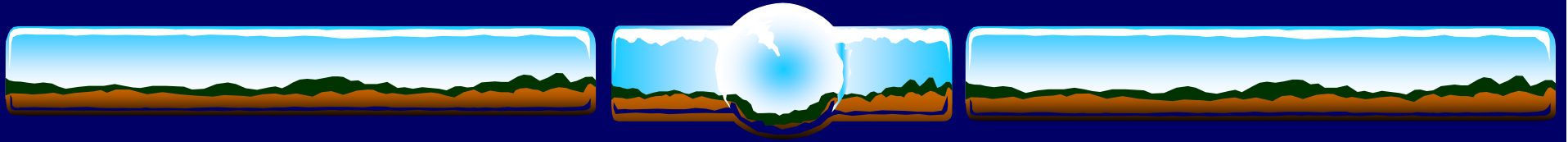
- Be
  - Su
  - ula
  - Ba
  - Sic
  - Sa
  - ma
  - var
- İzmir'de yapılan bir çalışmada tuvaletin ciddi sorun olduğu, ihtiyacın cami avlusunda ücretli ve hijyen açısından kötü koşullarda karşılandığı, çevredeki binlerce sığınmacının tek bir tuvaleti kullandığı ve ücret nedeniyle mültecilerin bir kısmının tuvalet ihtiyacını açık alanda giderdiği belirtilmiştir.

e altı

ötü.

unlar

Eğitim

- Okul ağındaki Suriyeli ocukların sadece %33'ü eğitimine devam edebilmekte.
(Ağustos 2015)
- Öğrencilerin mufredat uyumu ve dil problemi gibi ciddi sorunları var.
- Suriyeli ocukların eğitimleri çoğunlukla sivil toplum kuruluşları, belediyeler ya da şahıslara bağlı okullarda sürmekte.

Gelir

•Kayıt dışı çalışma

'Hazır giyim devleri Türkiye'de, Suriyeli çocuk çalıştırıyor'

Hürriyet Haber

24 Ekim 2016 - 17:32 | Son Güncelleme : 24 Ekim 2016 - 19:44

Koruyucu/tedavi edici sağlık hizmet kullanımları

Suriyelilerin doğum oranı Türkleri geçti!

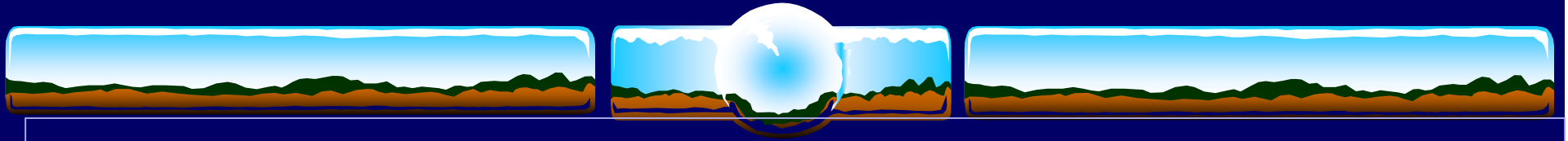
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu'nun verdiği bilgiye göre 2011'den Eylül 2016'ya kadar 177 bin Suriyeli bebek doğdu, bunlardan 70 bini son bir yılda gerçekleşti.

© 09:21 | 15 Kasım 2016

| Gündem

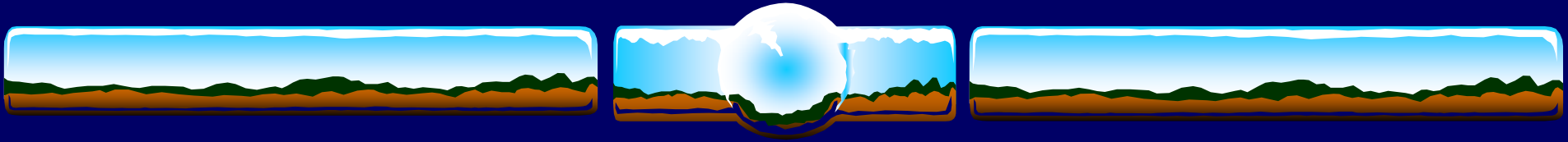
karşınlanmamış ana planında
ihtiyacının %36,4 olduğu
saptanmıştır.

Suriyeli mülteci çocukların sağlık sorunları

Bulaşıcı hastalıklar

- Kötü yaşam koşulları kızamık, polio ve sıtma başta olmak üzere tüberküloz, ishal ve akut solunum yolu enfeksiyonlarına zemin hazırlamakta.
- Türkiye'deki kızamık salgınından etkilenen en büyük grup Suriyeliler.
- Suriye ve Irak'ta 2014 yılında 35 olgu ile polio salgını.
- Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesinde Leishmania polikliniği (ayda 35 olgu)

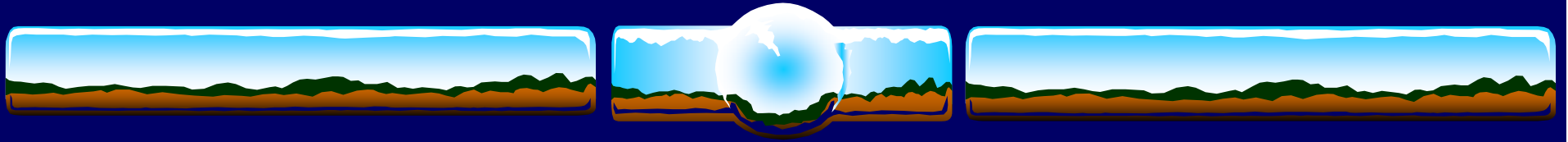

Malnütrisyon

Diyarbakır'da bir çadır kentte

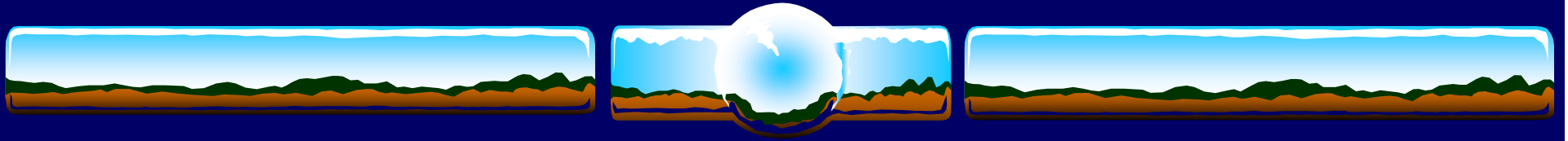
- 6-10 yaş erkek çocukların %13,2'si zayıf, %3,5'i kilolu iken, kızların %24,2'si zayıf ve

Suriyeli kadınların da % 50'sinde demir, %45,6'sında B12 ve %10,5'inde folik asit eksikliği saptanmış.

Cinsel sağlık/üreme sağlığı

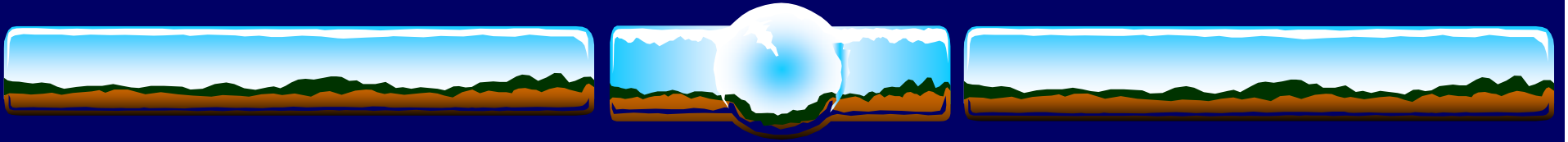
Cinsel istismar (zorla evlilik, çok eşli evlilik, çocuk yaşta evlilik, cinsel köle olarak pazarlama) yaygın!

İşçi sağlığı ve güvenliği

İzmir'de ayakkabı yapıştırma işlerinde çalıştırılan ve içlerinde **çocuk işçilerin** de olduğu birçok

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi iş kazası nedeniyle yaşamını yitiren göçmen sayısının 2013 yılında 22 iken 2014 yılında 53'e ve 2015 yılında 67'ye yükseldiğini ve çoğunluğunun Suriyeli olduğunu paylaşmıştır.

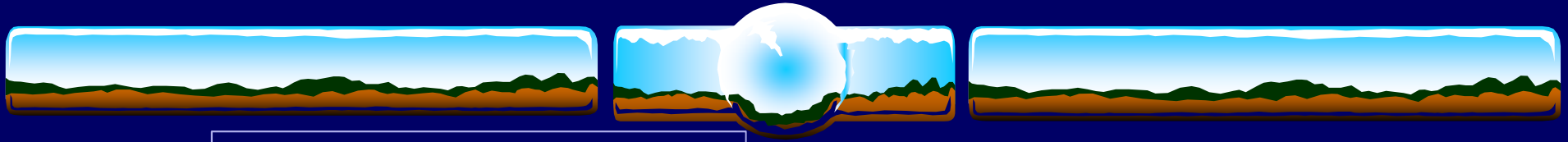
Ruh sağlığı sorunları

Çocuk ve kadınlar daha fazla etkilenmekte

Bir çalışmada;

- çocukların %35'i *travma sonrası stres bozukluğu* şüphesi vardır.
- %49'u depresyon ölçeğinde “yüksek” düzeyde puan almıştır.

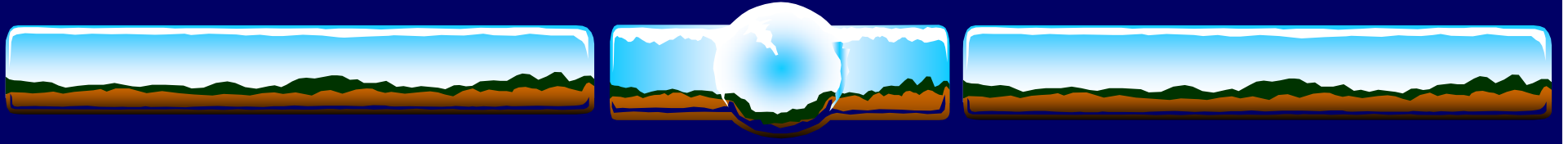

Öneriler

Tüm mülteci çocukların

1. insan hakları çerçevesinde uluslararası standartlarca belirlenmiş insan onuruna yakışır yaşam koşullarına ve sağlık hizmet ulaşımına olanak sağlanması.
2. Suriyeli mülteci çocuklar için “acil yardım-destek” politikalarından “uyum politikalarına” geçişin hızlandırılması.

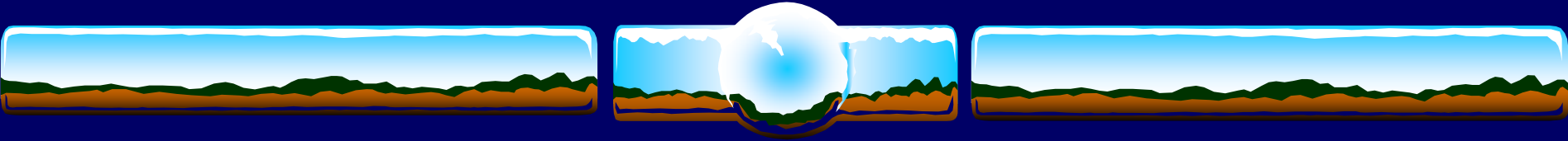

Kaynaklar
Kongre kitapçığı

**Türkiye'ye
sığınan
2,5-3 milyon
Suriyeli**

- Misafir
- Sığınmacı
- Mülteci
- Geçici
koruma

**Türkiye'ye
sığınan
2,5-3 milyon
Suriyeli**

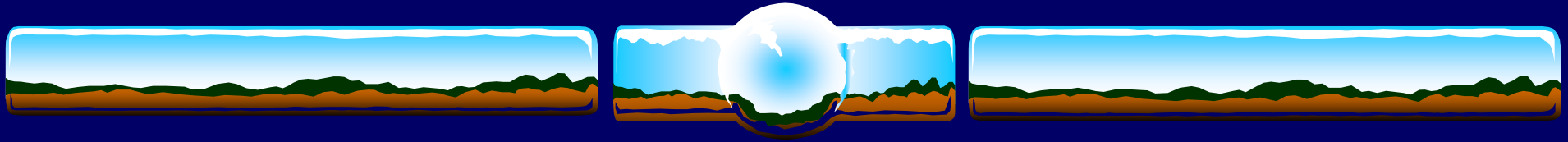
- 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne ve 1967 tarihli EK Protokol'e Türkiye'nin coğrafi çekince koyması nedeniyle
- **Avrupa ülkeleri dışından gelenler mülteci olarak kabul etmiyor...**

Misafir /
Sığınmacı

Türkiye'ye
sığınan
2,5-3 milyon
Suriyeli

Ekim 2011'de
İçişleri
Bakanlığı'nın
aldığı karar

Geçici koruma
statüsü

SAYILARLA DURUM

Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı :2.181.293

-Kamplarda kalan Suriyeli sayısı: 258.053

-Kamp dışında Suriyeli çocuk sayısı: 1.923.240

-Suriyeli çocuk sayısı: 1.182.261*

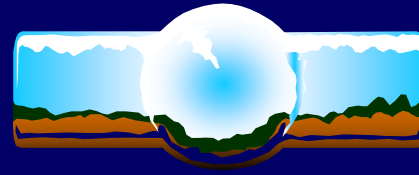
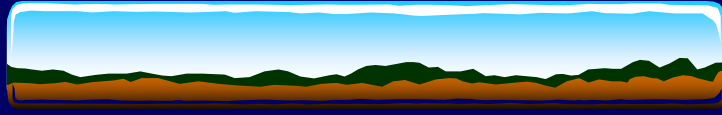
-Okul çağındaki Suriyeli çocuk sayısı: 746.000**

-Okula gitmeyen Suriyeli çocuk sayısı : 451.000**

*3 Kasım 2015 itibarıyla GİGM tahminleri

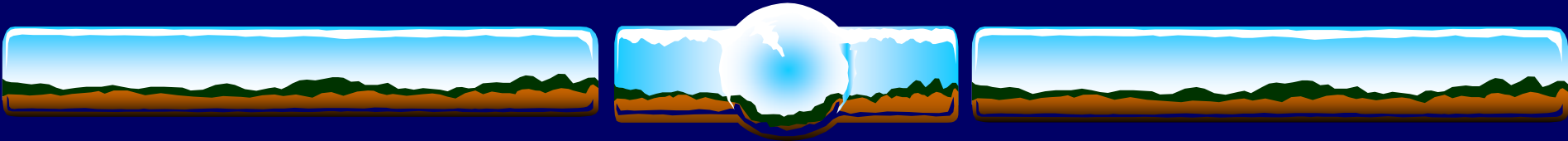
** 2015 okul yılı sonu itibarıyla UNICEF tahminleri.

(Suriyelilere ilişkin rakamlar 3 Kasım 2015 itibarıyla UNHCR rakamlarıdır. Kayıt bekleyen kişi bulunmamaktadır.)

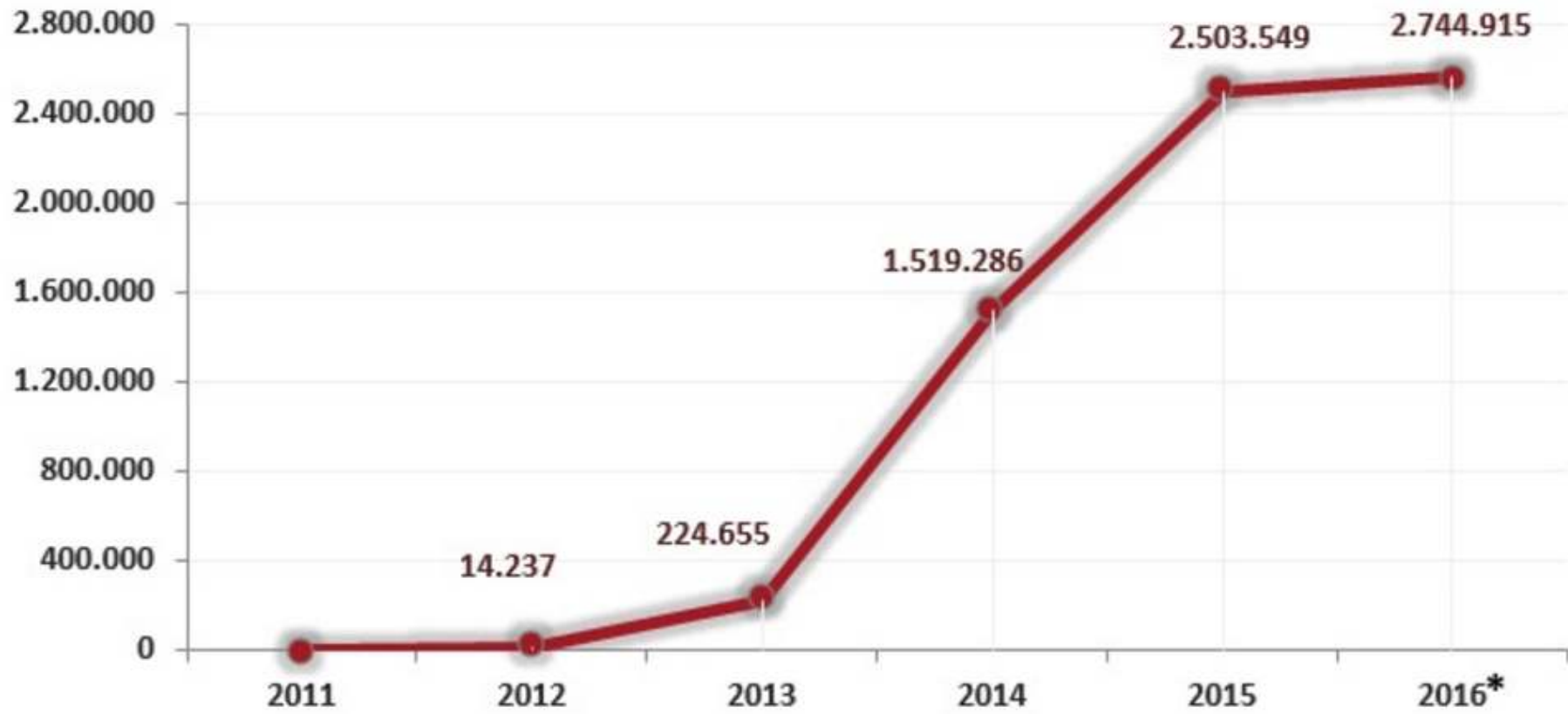

31.01.2016 İtibariyle Kayıtlı Mülteci ve Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

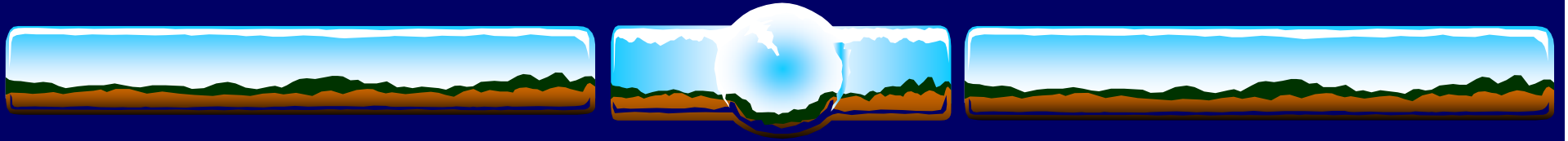
ÜLKE	0-4		5-11		12-17		18-59		60 +		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	3436	3736	5908	6888	3844	6015	17663	47342	511	689	96032
İRAN	522	569	932	1057	608	863	7252	12455	169	170	24597
İRAK	6141	6541	9954	11008	6191	7443	27888	40819	2066	1882	119933
SOMALI	98	128	234	233	230	245	1351	1372	44	46	3981
DiğERLERİ	252	237	322	380	192	217	2653	4948	97	111	9409
TOPLAM K/E	10449	11211	17350	19566	11065	14783	56807	106936	2887	2898	
GENEL TOPLAM	21660		36916		25848		163743		5785		253952

Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Ortak özellikleri: insan hakları çerçevesinde çocukların;

- insan onuruna yakışır şekilde yaşama hakları olduğunu söylemeleri,
- cinsiyet ayrımcılığı başta olmak üzere her türlü ayrımcılığı yasaklamaları,
- zalimlik karşısında başka ülkelere sığınma haklarına işaret etmeleri,
- çocukların kötü ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasını, erken evlenmeyi ve fuhuş dahil cinsel istismarı yasaklamaları.